

Nr 683

Av herr Cassel m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, med förslag till lag om handräckning vid taxeringsrevision.

(Lika lydande med motion nr 575 i Första kammaren)

Genom proposition nr 62 framlägges förslag till lag om handräckning vid taxeringsrevision. I redogörelsen för propositionens huvudsakliga innehåll anföres, att förslaget är utarbetat i viss anslutning till rättegångsbalkens regler om beslag och husrannsakan, varvid avsetts att giva motsvarande rättssäkerhetsgarantier. Även om avsikten må ha varit den angivna, innebär förslaget att åtgärder, till sitt innehåll identiska med beslag och husrannsakan, skall få företagas utan att den i rättegångsbalken uppställda förutsättningen om skälig misstanke om brott, varå frihetsstraff kan följa, är för handen. Departementschefen uttalar, att sådana tvångsmedel kan tillgripas vid snart sagt varje brott som inte har karaktär av renodlad ordningsförseelse. Med hänvisning därtill anför departementschefen, att man med skäl synes kunna ställa frågan, om det är av större vikt från allmän synpunkt att tvångsmedel kan användas vid misstanke om sådana lagöverträdelser än då en skattskyldig undandrar sig att för taxeringsrevision utlämna handlingar som han författningsenligt är skyldig att upprätta, bevara och tillhandahålla för sådant ändamål.

Såsom länsstyrelsen i Stockholms län framhållit kan emellertid mången gång någon grund för misstanke om brott ej påvisas, där skattskyldig vägrar att utlämna handlingar. Detta konstaterande åskådliggör den grundläggande principiella skillnaden mellan de två av departementschefen angivna situationerna. Det av åklagar- och polismyndighet upprätthållna kravet på visst belägg för att skälig misstanke om brott skall anses föreligga torde vara det avgörande skälet för det nu framlagda förslaget. Det kan med säkerhet antagas att regeringen ej skulle tillåta sig att öppet föreslå en uppmjukning av garantierna i rättegångsbalken, men detta är i sak vad som nu förordas även om det nödtorftigt dolts genom att förslaget getts formen av en speciallagstiftning.

Vi vill här återropa innehållet i följande i propositionen ej refererade avsnitt ur näringslivets skattedelegations remissyttrande.

Med allt tillbörligt beaktande av det vällovliga önskemålet om effektivitet i taxeringsarbetet måste det betecknas såsom synnerligen betänkligt, att en i privatlivet så utomordentligt ingripande åtgärd som husrannsakan skall kunna företagas utan att misstanke om brottsligt förfarande har någon

grad av objektivt stöd. Släpper man i något enda fall kravet på skäligen miss-
tanke om brott för dylikt ingrepp i privatlivets helgd, föreligger enligt vår
mening en överhängande risk för att anspråken på rättsstatliga garantier
överlag omsider avtrubbas. Om en misstanke om falskdeklaration eller
vårdslös deklaration är alltför vag för att kunna betecknas såsom skäligen
misstanke men ändå tillåtes föranleda husrannsakan, hur kan man då i
längden kräva att icke samma möjligheter skall stå till buds för ingripande
mot den som på lösa grunder misstänkes för exempelvis bedrägeri, försking-
ring eller vilket brott som helst?

Det citerade avsnittet slår fast det framlagda förslagets vittutseende
innebörd och understryker vad vi ovan anfört.

Erfarenheten torde ha lärt att en lagstiftning om tvångsmedel måste ges
sådan begränsning att dess innehåll icke är för sin rättsliga funktion till
väsentlig del avhängigt av, såsom departementschefen uttrycker det, om-
döme och urskillning. Det förhållandet, att lagrådet understrukt detta de-
partementschefens uttalande om att de nya befogenheterna självfallet
måste användas med omdöme och urskillning föranleder att uttalandet för-
lorar sin karaktär av truism. Uttalandet framstår härigenom i sin kalla
nakenhet som ett försök att söva naturliga misstankar mot ökade ej preci-
serade maktbefogenheter för det allmänna.

Erfarenheten av de senare årtiondena visar, att upplösningstendenser
inom ett rättssamhälle först uppträder på områden där det gäller att trygga
det allmännas fordran på prestationer från de enskilda medborgarna. Det
kan i sammanhanget vara värt att begrunda, att såväl Danmark som Norge
avstått från lagstiftning av nu föreslagen art.

Besvärssakkunnigas uttalande att lagstiftaren måste tillse att, då en be-
fogenhet tillägges en myndighet, denna också kan på ett effektivt sätt ut-
öva densamma reser de problem om avvägning mellan effektivitet och rätts-
säkerhet som man har i varje rättsstat. Att i skattelagstiftningens form in-
föra långt gående administrativa befogenheter och sedan ta dessa som mo-
tivering för en processlagstiftning om än längre gående befogenheter är
icke logiskt. Det visar emellertid klart bristerna i nuvarande metoder för
lagstiftning om taxeringsförfarandet.

Vad angår beslutanderätten är det särskilt anmärkningsvärt att, även
om taxeringsintendent saknar juridisk skolning eller polisiär erfarenhet,
denne skall tilläggas den befogenhet varom här är fråga. I propositionen
har ej upptagits frågan, om icke ökade kompetensfordringar bör uppställas
för innehavare av taxeringsintendentstjänst. I avseende å beslutanderätten
har departementschefen ej heller följt lagrådets rekommendation.

En av ledamöterna i lagrådet har (s. 59 i propositionen) anfört, att för-
slaget i visst avseende strider mot rättegångsbalkens bestämmelser om
tystnadsplikt. Denna anmärkning har över huvud ej tagits upp till behand-
ling i propositionen.

Vi anser, att de grannliga avvägningssproblem varom nu är fråga bör underkastas en mera omsorgsfull utredning än den som föregått det nu framlagda förslaget. Berättigade rättssäkerhetskrav har enligt vår mening icke tillräckligt beaktats, och vi avstyrker därför det framlagda förslaget.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer vi,
att riksdagen måtte

1) avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 62
med förslag till lag om handräckning vid taxeringsrevision,

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om tillkallande
av särskilda sakkunniga med uppdrag att med särskilt beaktande av nödvändigheten att den enskilde garanteras full
rättssäkerhet utreda de i propositionen behandlade spörsmålen och utarbeta därav betingat förslag.

Stockholm den 21 mars 1961

Leif Cassel

Henrik Munktell

Carl Östlund

Tage Magnusson
i Borås